

Lietuvos Respublikos trišalei tarybai

2023 m. rugsėjo 21 d.

DĖL REFORMOS „VIENAS LANGELIS PRIE VOLĖMS VALSTYBEI“

Lietuvos profesinių sąjungų konfederacija ir Lietuvos verslo konfederacija, vienos didžiausių darbuotojus ir darbdavius atstovaujančių organizacijų, kreipiasi į Lietuvos Respublikos trišalę tarybą (toliau – LR TT) **dėl klausimo „Dėl reformos „Vienas langelis prie volėms valstybei““, siūlomo svarstyti artimiausiame LR TT posėdyje**, kuris numatomas š. m. spalio 3 d.

Šis klausimas taip pat aktualus vertinant, kad š. m. rugsėjo 5 d. Trišalės tarybos posėdyje buvo svarstytas klausimas dėl Legalaus darbo projektu, kurie taip pat yra susiję su valstybės pavestomis ir antstolių įgyvendinamomis skolų išieškojimo funkcijomis. Atsižvelgiant į tai, **manome, LR TT būtų prasminga įvertinti ir pasisakyti dėl aukščiau minėto klausimo, kadangi jis tiesiogiai yra susijęs tiek su darbuotojų, tiek ir darbdavių teisėmis ir finansine našta.**

Šiuo metu Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau – Vyriausybė) derina su reformos „Vienas langelis prie volėms valstybei“ įgyvendinimu susijusius teisės aktų projektus (*Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo Nr. IX-2112 1, 2, 14, 26, 86, 88, 93, 105, 106, 110 straipsnių pakeitimo įstatymo (23-21(4)), Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 646, 650 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 583¹ straipsniu įstatymo (23-23(4)), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 6, 100 straipsnių pakeitimo ir 7, 8 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo (23-24(4)), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 163, 307, 342 ir 352 straipsnių pakeitimo įstatymo (23-25(4)), Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 672 ir 676 straipsnių pakeitimo įstatymo (23-26(4)) projektai*)

Reforma siekiama valstybei (Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI)) perimti privačių ūkio subjektų, antstolių funkcijas. **Neatlikus visapusio keičiamo reguliavimo poveikio vertinimo ir neįvertinus pasekmių visuomeniniams santykiams, darbuotojams ir darbdaviams, siūloma dubliuoti Mokesčių administratoriaus ir antstolių funkcijas, plečiant Mokesčių administratoriaus įgaliojimus išieškant skolas.**

Nors Vyriausybės programoje yra aiškiai įtvirtintas siekis mažinti valstybės funkcijų kiekį, tačiau šia reforma yra norima sugriauti šiandien Lietuvoje gerai veikiančią skolų išieškojimo sistemą. Dabartinė sistema yra grįsta kryžminio subsidijavimo principu, kuris leidžia užtikrinti, kad visos išieškojimo bylos, kurios yra pavestos valstybės vykdyti antstoliams, yra

įgyvendinamos net tuo atveju, kad, kai jos yra problemiškos ar beviltiškos – net kai iš jų nėra įmanoma išieškoti jokių lėšų, išieškojimo procesas vis tiek turi būti ir yra vykdomas. Šiuo metu visų valstybės bylų vykdymas antstolių yra atliekamas nemokamai, taigi valstybė kaip proceso dalyvė nepatiria jokių biudžeto išlaidų.

Paaškinant, kaip veikia skolų išieškojimo sistemos kryžminio subsidijavimo principas, akcentuotina, kad **valstybei visų skolų išieškojimo procesas per antstolius nekainuoja** tiek tais atvejais, kai pateikiamos mokių bei perduodamos realiai nemokių skolininkų bylos, taip pat socialiai remtinais išieškojimo atvejais (alimentai, žalos, iškeldinimai ir kt.) kreditoriai turi mokėti sąlyginai nedideles vykdymo išlaidas, nes veikia kryžminis subsidijavimo principas (tiek tarp skirtingų proceso dalyvių, tiek tarp skirtingų vykdomųjų bylų kategorijų): t. y., iš mokių skolininkų išieškotos vykdymo išlaidos panaudojamos administruoti/padengti nemokių skolininkų byloms.

Po šios reformos planuojama, kad priverstinio skolų išieškojimo kaina mokiems skolininkams didėtų iki kelių kartų, o taip pat neabejotinai didėtų ir skolos pradėjimo išieškoti kaštai kitiems proceso dalyviams, t. y., privatiems kreditoriams (verslui, bet kuriam įprastam vartotojui), įskaitant ir 50 tūkst. išlaikymo (alimentų) išieškojimo proceso dalyvių. Galiausiai, nors šiuo metu, valstybės bylas įgyvendinant antstoliams, valstybė nepatiria jokių skolos išieškojimo kaštų, įgyvendinus šią reformą skolos išieškojimo kaštai didėtų ir pačiai valstybei.

Taigi, įgyvendinat svarstomą reformą, yra siūloma valstybės prievolių, įskaitant administracinių baudų, išieškojimo funkcijas priskirti Mokesčių administratoriui, nors tai didins valstybės administracinę naštą, antstolių paslaugų kainas bei kelia grėsmę skolininkų teisių užtikrinimui, prasilenkia su ekonomine logika, valstybės biudžeto lėšų efektyviu naudojimu ir biudžeto deficito mažinimo siekiu. **Siekama šią reformą įgyvendinti neatlikus išsamaus siūlomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo, kuris įvertintų reformos poveikį visuomeniniams santykiams ir skolininkų teisių apsaugai, poveikį valstybės finansams, įskaitant Mokesčių administratoriaus išlaidų dydį ir poveikį antstolių teikiamų paslaugų prieinamumui ir įkainiams, kuo yra suinteresuoti tiek darbuotojai, tiek darbdaviai.**

„Vieno langelio valstybės prievolėms“ reformos įgyvendinimas sukels daug iššūkių, tarp jų, paminėtina, kad įgyvendinus reformą bus:

- **Sukurtos dvi atskiros skolų išieškojimo sistemos, pagal kurias vienos skolos bus išieškamos valstybės mokesčių mokėtojų sąskaita, už kitų skolų išieškojimą mokės skolininkai.** Tai sukurs nepagrįstą skolininkų diversifikavimą ir privilegijavimą;
- **Bus pamintas socialinio teisingumo principas,** kadangi pasiturintiems skolininkas bylos bus vykdomos ir skolos bus išieškamos nemokamai valstybės sąskaita, o nepasiturintiems ir **socialiai pažeidžiamiesiems asmenims skolų išieškojimo išlaidos ženkliai didės.**
- Valstybės sąskaita „atpiginus“ procesą daliai valstybės skolininkų (administracinių ir baudžiamųjų normų pažeidėjų), **skolos išieškojimo išlaidų našta bus perkelta ant kitos kategorijos išieškojimų (t. y., vaikų išlaikymo, žalos, komunalinių mokesčių ir kt.) ir privataus verslo, turinčių reikalavimų išieškoti skolas, pečių;**

- **VMI pilnai dubliuos antstolių funkcijas, o skolų administravimo ir ieškojimo išlaidos, skiriamos iš valstybės biudžeto VMI įgyvendinti šias perteklines funkcijas, kasmet augs;**
- Mokesčių administratoriui perėmus greičiausiai išieškomas bylas, dėl kryžminio subsidijavimo principo žlugimo **antstolių įkainiai visiems augs 2-3 kartus;**
- **Valstybės skolų išieškojimas atsidurs privilegijuotoje padėtyje lyginant su privačių skolų išieškojimu.** Dėl to nukentės privačių skolų ieškojimas, bus pažeistas teisinės lygybės principas, nukentės darbuotojų ir darbdavių teisės;

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą informaciją, siūlome klausimą dėl reformos „Vienas langelis prievolėms valstybei“ įgyvendinimo svarstyti artimiausiam LR TT posėdyje, kadangi aktualus projektų paketas, šiuo metu derinamas Finansų ministerijos ir Teisingumo ministerijos, artimiausiu metu turėtų pasiekti į finalinę derinimo LRV stadiją. **Svarbu, kad su projektais susijusia problematika, ypač tuo, kas susiję su socialiniu keičiamo reguliavimo aspektu, turėtų galimybę laiku susipažinti ir, ją įvertinusi, pasisakyti LR TT.**

Prašome, kad artimiausiam posėdyje LR TT išklausytų socialinių partnerius argumentus dėl reforma „Vienas langelis prievolėms valstybei“ keičiamo reguliavimo bei **įvertintų ir pasisakytų dėl šių su reformos įgyvendinimu susijusių aspektų:**

- 1) **Reformos įvertinimas per socialinę prizmę – reformos įtaka darbuotojams ir socialiai pažeidžiamiems skolininkams;**
- 2) **Reformos įgyvendinimo kaštai ir našta valstybės biudžetui;**
- 3) **Reformos įtaka skolų išieškojimo įkainiams, įvertinant poveikį tiek skolininkams, tiek kreditoriams.**

Prašome, kad LR TT įvertinusi aktualią informaciją dėl šių su reformos įgyvendinimu susijusių aspektų, **nepritartų reformos „Vienas langelis prievolėms valstybei“ įstatymų projektams, ir pasisakytų, kad, prieš LRV pritariant šiems projektams, būtų atliktas visapusiškas keičiamo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas** susijusiems sektoriams, dirbančiųjų teisėms, darbdaviams ir socialiai pažeidžiamai visuomenės daliai.

Manome, kad vertinant aukščiau minėtų teisės aktų projektų aktualias versijas ir siūlomą reguliavimą, šiems projektams būtų galima pritarti tik ta apimtimi, kad visos valstybės prievolės būtų sujungtos į vieną langelį, įgyvendinant VMI, tačiau, įvertinus aukščiau rašte įvardytą problematiką, **valstybės skolų inkasavimas ir toliau turėtų būti įgyvendinamas antstolių – taip negriaunant kryžminio subsidijavimo principu pagrįstos skolų ieškojimo sistemos, nekuriant privilegijuotų skolininkų grupių ir nesudarant blogesnių sąlygų socialiai pažeidžiamiems asmenims.**

Kadangi šis klausimas yra susijęs su ne vienos Lietuvos institucijos kompetencijos sritimi, prašome, kad į būsimą posėdį, kuriame bus aptariamas rašte keliamas klausimas, būtų **pakviesti Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos,**

Lietuvos Respublikos socialinių reikalų ir darbo ministerijos, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos, VMI ir Lietuvos antstolių rūmų atstovai.

Pagarbiai

Lietuvos profesinių sąjungų konfederacijos pirmininkė Inga Ruginienė

Lietuvos verslo konfederacijos generalinė direktorė Ineta Rizgelė